

2. Волинський Г. Про соціальну диференціацію населення. *Економіка України*. 2008. № 2. С. 79-84.
3. Булавинець В. Диференціація доходів домогосподарств через призму сучасних реалій / Другі наукові читання пам'яті С.І. Юрія: збірник наукових праць / За ред. д.е.н., проф. О.П. Кириленко (м. Тернопіль 28 листопада 2016 р.). Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 184 с. С.12-16.

Захарек Світлана Василівна

студентка 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ
Науковий керівник – к.е.н., доцент Сидор І.П.

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ФІНАНСУВАННЯ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВА

Культурний розвиток будь-якої держави є індикатором її конкурентоспроможності на світовій арені. Українська історія, культура, традиції, мистецькі та творчі прояви – це важливе підґрунтя для розбудови сучасної європейської України та підвищення її конкурентної здатності. Однак, через обмеженість бюджетного фінансування та складну суспільно-політичну ситуацію, вітчизняна культурно-мистецька галузь ще не стала пріоритетним напрямом суспільного розвитку, на відміну від багатьох західноєвропейських країн, у яких культурна індустрія приносить чималі прибутки. Хоча, на сучасному етапі, Україна має винятковий шанс для здійснення фундаментальних змін в системі управління культурною політикою та досягнення суттєвого покращення й систематичності у наданні культурно-мистецьких послуг. Вміле використання існуючої культурної інфраструктури, ресурсів та законодавства у процесі модернізації України може активізувати її економічний та соціальний розвиток. Сьогодні децентралізація у сфері культури передбачає перегляд існуючої структури та управлінських методів з метою оптимізації надання послуг, спрямованих на підвищення рівня доступу до знань та сучасних цифрових технологій, збереження пам'яті про визначні місця й традиції українського народу, а розвиток культурного та креативного підприємництва даватиме поштовх і пропонуватиме перспективи для талановитої молоді [1]. На цьому шляху корисним є вивчення зарубіжного досвіду фінансування культури та можливостей його використання у вітчизняній практиці.

Загалом, у зарубіжних країнах обсяг та джерела фінансування істотно впливають на сферу культури. Так, згідно даних опитування, проведеного аналітичним центром The Budapest Observatory (Будапештська обсерваторія культури) у рамках дослідження «Барометр культурної політики», майже 50% респондентів відзначають низький 21 пріоритет культури в Європейських урядових бюджетах [2]. Дане дослідження також вказує на відмінності у сприйнятті ключових проблем культурної сфери в різних частинах Європи. Так, для Західної Європи характерними є: скорочення ресурсів, доступних для культури на муніципальному рівні; надмірна інструменталізація культури як чинника економіки; маргінальна роль гуманітарних дисциплін у шкільній програмі. На Сході Європи відзначається надмірне втручання політиків у питання культури, неспроможність освіти підготувати молодь до сприйняття сучасної культури, брак чітких цілей і прозорого планування на всіх рівнях. Однак, більшості європейських країн вдається успішно вирішувати зазначені проблеми. Зокрема, латвійська модель фінансування культури базується на положеннях, згідно яких культурна політика є частиною національної стратегії і спрямована на особистісний розвиток та економічне зростання. У латвійських місцевих бюджетах відсоток витрат на культуру один із найвищих серед європейських країн (близько 56%). Фінансування культурних проєктів здійснюється через муніципальні бюджети та через Фонд культурного капіталу, який формується бізнесом. Успішні латвійські бізнес-компанії, розуміючи значення культурного середовища для формування довіри до бренду, підтримують культурно-мистецькі проєкти через спонсорські та меценатські формати. Так, банк Rietumu, створивши однойменний благодійний фонд, підтримує музичні і театральні проєкти. Законодавство сприяє таким формам участі приватного капіталу в розвитку культури, полегшує податковий тягар для інституцій, які «працюють на суспільну користь», однак податкова пільга для них не може перевищувати 20% від загальної суми податку.

Модель фінансування культури в Данії характеризується децентралізацією системи урядування та лібералізацією податкового законодавства. Важливим пріоритетом культурної політики Данії є налагодження співпраці між комерційними структурами та компаніями, що працюють у сфері культури. Результатом такої взаємодії є зміцнення бізнес-навичок представників арт-середовища та розширення уміння

комерційних компаній щодо використання творчих підходів і культурних компетенцій у розробці продуктів і послуг для масового ринку. З метою розвитку згаданої ініціативи у травні 2008 року данським урядом було засновано Центр культури та економіки досвіду. Діяльність цієї інституції, яка підпорядковується Міністерству культури та Міністерству економіки, зосереджена на розширенні співробітництва між бізнесом, культурою, вищими навчальними закладами та науково-дослідними інститутами. З 2015 року центр організує конкурс Creative Business Cup для фінансової підтримки інновацій у сфері соціального підприємництва й креативних індустрій. Середньостатистична родина в Данії щороку витрачає на культурні заходи та товари (журнали, газети, книги, квитки в кіно, театр, на концерти, музеї, зоопарки) в межах 2% від сімейного бюджету, що в середньому становить 550 євро на сім'ю.

Фінська культурна політика базується на притаманній цій країні моделі соціально орієнтованої держави. Значна частина асигнувань Міністерства культури Фінляндії спрямовується на інституційну підтримку національних культурних установ та мистецтва, а також (у вигляді дискреційних державних субсидій) на муніципальні культурні центри. Частину фінансової підтримки, наданої Міністерством культури, становлять доходи від фінської національної лотереї Veikkaus [2]. Політика децентралізації у Фінляндії має вертикальний і горизонтальний рівень. Вертикальний – включає низку експертних організацій та інституцій, котрі консультують Міністерство освіти і культури. Горизонтальний рівень базується на фахових об'єднаннях митців і діячів культури, що відіграють важливу роль у процесі розподілу грантів. Пріоритетними напрямками їхньої діяльності є мистецька освіта, підтримка індивідуальної творчості, культури і мистецтва (бібліотек, театрів, оркестрів, музеїв), а також технічне утримання об'єктів культурної спадщини. Часто інституції чи проекти одночасно підтримуються і Міністерством культури, і муніципалітетом. Згідно законодавства Фінляндії державна частка фінансування може надходити безпосередньо театру, музею чи оркестру, або ж спрямовуватися в муніципалітети, які ухвалюють рішення, що саме, та, в яких обсягах, потребує підтримки.

У польській моделі культурної політики існує «право одного відсотка». Відповідно до національного законодавства платники податків

у Польщі мають право 1% свого прибуткового податку переказати безпосередньо організаціям, які працюють на суспільне благо. І хоча культурні організації в Польщі наразі становлять меншість серед отримувачів цих коштів, проте наявність такої опції дозволяє балансувати між різними джерелами фінансування [2].

В Італії, Іспанії та Франції моделі фінансування культури спрямовані на підвищення інтересу до спонсорства. У Франції для заохочення спонсорства діє податкова знижка з податку на прибуток в розмірі 60% від суми пожертви, але не більше 0,5% від доходу компанії, а також податкова знижка з податку на доходи фізичних осіб в розмірі 66% від пожертви, але не більше 20% від персонального доходу особи. Завдяки цьому, у 2015 році корпоративний культурний патронат перевищував показник у 3,5 мільярди євро, що на 25% більше, порівняно з 2013 роком. А у 2016 році половина французьких компаній з більш ніж 250 співробітниками були спонсорами [2].

Як бачимо, Україні є чого повчитися у зарубіжних партнерів, досвід яких у сфері фінансування культури міг би вивести українську культуру і мистецтво на новий, більш ефективний рівень розвитку.

Література:

1. Огляд культурної політики України (звіт експертів Ради Європи). URL:http://195.78.68.75/mcu/control/uk/publish/article?art_id=245250759&cat_id=245184013 (дата звернення: 20.10.2019).
2. Скиба М. Ресурсна пастка: як знайти гроші на культуру і нікого не образити. URL: <http://life.pravda.com.ua/culture/2016/06/3/213205/> (дата звернення: 20.10.2019).

Захарук Станіслав Михайлович

студент 2 курсу ОС «магістр» факультету фінансів та обліку, ТНЕУ

Науковий керівник – к.е.н., доцент Русін В.М.

УПРАВЛІННЯ БЮДЖЕТНИМ ДЕФІЦИТОМ

В умовах розбалансованості державних фінансів між державними потребами і наявними ресурсами виникає невідповідність, що породжує бюджетний дефіцит. В Україні ця проблема досить гостро вже стоїть впродовж багатьох років, в результаті чого з кожним роком Україна накопичує сукупні боргові зобов'язання держави перед усіма кредиторами